

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΑΝ ΤΡΙΑΝΤΑΕΝΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΑ «Κ.Ν.»

Το πρώτο φύλο των Κρεμαστιώτικων Νέων κυκλοφόρησε τον Ιούλιο του 1980.

Τη πρώτη συντακτική επιτροπή αποτελούσαν οι: Μιχ. Δούνιας - Νικ. Ζώταλης - Γιώρ. Τζάκας.

Ο αγώνας των τότε Δ/Σ συλλόγων της Κρεμαστής ήταν γιγάντιος.

Η σκέψη να εκδοθεί εφημερίδα του χωριού είχε δύο σκέλη, το ένα σκέλος ήταν να τιμήσουμε τους απανταχού ευρισκόμενους πατριώτες μας, για την άμεση ανταπόκριση στον έρανο συγκέντρωσης χρημάτων για την ασφαλτόστρωση του δρόμου προς αι Δημήτρη, το άλλο σκέλος ήταν να πρωταγωνιστήσουμε στην πραγματοποίηση των διεκδικήσεων του

χωριού μας, για την ολοκλήρωση της ασφάλτου, την ύδρευση του χωριού, τη τοποθέτηση τηλεφώνων στο χωριό, την ολοκλήρωση του δρόμου Κρεμαστής - Μαρριού, το δρόμο Κρεμαστής - Πελετών, τη διατήρηση και ενίσχυση του δημοτικού Σχολείου, όλοι αυτοί οι στόχοι δεν ήταν εύκολοι, μάλιστα σ' ένα κλίμα που μια μερίδα πατριωτών μας απέρριπτε για πολιτικούς λόγους, αυτά όλα ξεκάσταθηκαν πρώτα από τη Σ.Ε των Κ.Ν όμως πολλές φορές λησμονήθηκε το έργο εκείνης της δύσκολης περιόδου, ίσως κάποιοι να το θεωρούν λίγο. Ας το κρίνει η Ιστορία.

Όμως είναι τόσο άδικο άτομα που πρωταγωνίστησαν εκεί-

νο το διάστημα, ώστε να υλοποιηθούν όλοι οι στόχοι που αναφέρθηκαν, να μπαίνουν στο περιθώριο, είναι αρκετές φορές που η συμπεριφορά των παραγόντων: κοινοτικών συμβουλίων, δημοτικών αρχόντων, μελών συλλόγων διαφόρων νεόκοπων... αγωνιστών άγγιξε τα όρια της προσβολής.

Σήμερα που οι δυνατότητες της κρατικής βοήθειας είναι ανύπαρκτες, η ανάγκη παρουσίας των συλλόγων είναι επιτακτική, το τοπικό συμβούλιο πρέπει να βρεθεί σε αραστή συνεργασία με τους συλλόγους των Κρεμαστιωτών.

Δεν αρκούν όμως οι κάποιες εκδηλώσεις λίγων ημερών του Αυγούστου για να μπορέσου-

με να προσθέσουμε στο χωριό εκείνα τα στοιχεία που θα του δώσουν βιωσιμότητα τα προσεχή δύσκολα χρόνια, αυτό αν γίνεται φωτογραφίζει την εκκλησιαστική περικοπή: «Δός ημίν σήμερον» πρέπει να τεθούν οράματα για το μέλλον του χωριού, πρέπει να επικρατήσει ομόνοια και σύμπνοια στους πατριώτες μας.

Μελέτησα όλα τα φύλλα των «Κ.Ν» από το ογδόνο μέχρι σήμερα, διαπίστωσα ότι έγκαιρα έχουν επισημανθεί θέματα που θα εξασφάλιζαν ανάγκες του σήμερα.

Το κύριο βάρος τα τελευταία χρόνια συγκεντρώθηκε στο εσωτερικό του χωριού, ή και στην είσοδό του.

Περιφρονήθηκε βάνουσα όμως η ανάδειξη μέσω της παράδοσης του χωριού μας

Παράδοση είναι να είχαν αξιοποιηθεί, σε συνεννόηση με τους ιδιοκτήτες τους τα δύο πλακάκια στην είσοδο του χωριού, παράδοση είναι να ανακατασκευαστεί ο μύλος του Ξυνού, που πρόθυμα διαθέτει ο Αντώνης Κοσμάς, παράδοση είναι να κατασκευαστούν κάποιοι πεζόδρομοι ανάμεσα στα εγκαταλειμμένα περιβόλια του χωριού μας, δεν πρέπει να διατηρήσουμε ένα-δυο καλύβια στις γύρω του χωριού περιοχές Τούμπα-Λι-Στερνιτσα- πανωλάμπη,

Συνέχεια στη σελίδα 2

ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΙΚΑ

ΝΕΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ»

ΑΘΗΝΑ 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 1980

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 1

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΚΑΛΗ ΑΡΧΗ

Σίγουρα αγαπητέ αναγνώστη παίρνοντας στα χέρια σου αυτή την εφημερίδα θά αναρωτήθηκες με περιέργεια. Τι σκοπό έχει, ποιοί τη βγάζουν κλπ. Θά προσπαθήσουμε λοιπόν να σου λύσουμε όλες σου τις απορίες. "Όπως ξέρεις τό 1976 ιδρύθηκε στην Αθήνα ο Σύλλογος Κρεμαστιωτών ο «ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ». Στα λίγα χρόνια που πέρασαν ο Σύλλογός μας πιστεύουμε ότι έχει παρουσιάσει μιά αξιόλογη δραστηριότητα παρ' όλες τις δυσκολίες που αντιμετώπισε.

Φέτος λοιπόν την άνοιξη ρίχτηκε η ιδέα για την έκδοση μιάς εφημερίδας. Αφού έγινε πλατειά συζήτηση πάνω στο θέμα από τό Δ.Σ. του συλλόγου μας ορίστηκε τριμελής συντακτική επιτροπή εξουσιοδοτημένη για

Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗΣ ΚΟΙΝΗ ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΩΝ

Από δέκα περίπου χρόνια, όταν ηλεκτροφωτίστηκε τό χωριό, άρχισε να γίνεται κοινή συνείδηση στους Κρεμαστιώτες, πώς τό επόμενο μεγάλης σημασίας έργο για τή ζωή της Κρεμαστής ήταν ή ασφαλτόστρωση του δρόμου. Τά χωριά της περιοχής που απέκτησαν τότε ασφαλτόδρομους βοηθήθηκαν σημαντικά, κατάφεραν να επιζηήσουν από τή επανάσταση τής εγκατάλειψης και εγκατάστασης σε τόπους πίο πλεονεκτικούς. Δυστυχώς ή Κρεμαστή λησμονήθηκε σ' αυτό τό τόσο βασικό σημείο, έμενε απομονωμένη από τή γύρω περιοχή και υποχρεώθηκαν οί κάτοικοί της, ό ένας παρακινούμενος από

ζωνται με ταχύτατο ρυθμό: αποδυνάμωση του Σχολείου, έρήμωση σπιτιών, εγκατάλειψη του χωριού. "Όταν τότε καταφύγαμε στους διάφορους φορείς αναζητώντας βοήθεια για τή σωτηρία του χωριού, ή προσφορά της θεωρήθηκε υπερβολή. Δυστυχώς πίστευαν όλοι πώς μόνο ή παραγωγή του κάμπου ενδιέφερε τή Λακωνία, παραβλέποντας πώς διαλύοταν ή κτηνοτροφία, αλλά κυρίως έσβηγε ένα ακόμα όρεινό χωριό με παράδοση και με δυνατότητες να τρο-

(συνέχεια στή σελ. 3)

Ο δρόμος για τό Μαρρι

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΜΑΡΡΙ ΕΦΤΑΣΕ ΣΤΗ ΣΑΡΑ ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΟΙ ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΩΤΩΝ ΜΑΣ

Συνέχεια από τη σελίδα 1

Μπορεί να παραμένει κλειστός ο δρόμος της ράχης, που μας συνέδεε αιώνες και αιώνες με τα κάτω χωριά; δεν είναι στοιχεία της παράδοσης η βρυσούλα του αϊ Γιώργη, τα πέτρι-

να εικονοστάσια της ράχης και του αϊ Γιώργη;

Ήμασταν ανίκανοι να διατηρήσουμε το Λαογραφικό μουσείο, είχε τόσα να προσφέρει όπως τονίζε ο σεβαστός μας Μητροπολίτης Ευστάθιος, στο βιβλίο επισκεπτών στο συνέδριο του 1997.

Έσοδα των καλοκαιρινών εκδηλώσεων των συλλόγων αστραφούν προς τέτοια έργα αυτά δεν θα επιβαρύνουν στο μέλλον το κόστος των δημοτικών τελών, όπως ο υπέρογκος εξωτερικός φωτισμός.

Ορεινοί τόποι, που τώρα γνωρίζουν ανάπτυξη έχουν αξιοποιή-

σει κομμάτια της παράδοσης τους.

Ορεινή Κορινθία- χωριά στο Μαίναλο μας δίνουν άμεσες αποδείξεις.

Σήμερα με τις τόσες δυνατότητες επικοινωνίας μέσω του internet, όταν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των συλλόγων πολλά μπορούν να πραγματοποιηθούν.

Το χωριό διαθέτει επιστήμονες κάθε κλάδου, που μπορούν αφού τους προσεγγίσουμε να ζητήσουμε την βοήθεια τους σε ανάλογους τομείς.

Μέλος της πρώτης Σ.Ε των Κ.Ν

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ;

Ήταν το μέσο της δεκαετίας του πενήντα, μόλις είχα νικητεί μετά το πρωινό ξύπνημα, από το κοντινό δρόμο του σπιτιού μας άκουσα να κουβενιάζει ο γείτονας μας Παντελής Γκλιάτης με τη θεία Αγγελίνα, ενώ κατευθυνόταν στο σπίτι του μπάμπη του Κωταί-Γκλιάτη.

Οι γύρω γειτόνισσες, που άκουσαν τη κουβέντα, βγήκανε στο δρόμο να ρωτήσουν «Μωρή Αγγελίνα τι έπαθε ο Παντελής πρωί- πρωί;» να κείνος ο Ντάργουλας πήγανε αποβραδής καρτέρι με το Παντελή και δε γύρισε, αποκρινόταν η θεία Αγγελίνα, η αναστάτωση σε λίγο ξαπλώθηκε σε όλη τη γειτονιά μας.

Ο Ντάργουλας (Πέτρος Γκλιάτης) μανιακός κυνηγός, όπως όλοι οι Γκλιαταίοι μαζί με το ξάδερφό του Παντελή φύγανε τη νύκτα προς τη Μούσγκα όπου στήνανε καρτέρι στους ανύποπτους λαγούς, γυρίζοντας πάντα με γεμάτο το σακούλι τους.

Όμως αυτή τη φορά ο Παντελής γύρισε μονάχος του στο χωριό.

Πήρα το δρόμο για τη βρύση, ήταν αρκετοί μαζεμένοι καθισμένοι στο κτήρι της θεία Σταμάτας, αλλά και στις γύρω πέτρες, η θεία Σταμάτα υπομονετικά εξιστορούσε τα γεγονότα, αφού πρώτη αντάμωσε το Παντελή όταν γυρνούσε, εκεί έμαθα πως το καρτέρι είχε γίνει μετά τη Λιοφάτα κοντά στο ρέμα που ονομάστηκε Γερμάνι από το καιρό που εκεί οι αντάρτες εκτέλεσαν τους Γερμανούς αιχμαλώτους.

Ο Πέτρος είχε σταθεί χαμηλά προς

τη μεριά του κεφαλόβρυσου, ο Παντελής πιο πάνω προς το Γκιάτσαλη.

Κάποια στιγμή ο Παντελής άκουσε μια τουφεκιά από το σημείο που βρισκόταν ο Πέτρος, στο καρτέρι οι κυνηγοί δε μιλάγανε μην τους αντιληφθούν τα θηράματα.

Ο Παντελής τράβηξε ψηλότερα φθάνοντας στις Ταράσες, όπως είχαν συνεννοηθεί με το Πέτρο.

Πέρασε αρκετή ώρα χωρίς να φανεί ο Πέτρος, ο Παντελής φαντάστηκε πως ο σύντροφος του θα γύρισε στο χωριό από τα παλιάμπελα, έτσι πήρε το δρόμο της επιστροφής στο χωριό.

Μπαίνοντας στο χωριό ρώτησε τη θεία Σταμάτα αν είδε το Πέτρο, όμως η θεία Σταμάτα, που δε της ξέφευγε τίποτε από τα συμβαίνοντα στη βρύση, δεν τον είχε δει.

Τον Παντελή τον ζώσανε τα φίδια πως κάτι κακό είχε συμβεί, δεν τον είχε δει ούτε η θεία Αγγελίνα η πιο κοντινή γειτόνισσα του Πέτρο, που έπλενε από τα χαράματα στην αυλή της ο Πέτρος δεν ήτανε ούτε στο σπίτι του.

Η ανησυχία σκόρπισε στη γειτονιά μας, ο πατέρας του Πέτρο, ο Παντελής και όσοι νέοι βρισκότουσαν εκείνη την ώρα στη γειτονιά μας ξεκίνησαν προς αναζήτηση του Πέτρο.

Γύρω από τη βρύση μαζεύτηκε όλη σχεδόν η γειτονιά, οι γυναίκες σταυροκοπιόντουσαν λέγοντας «Μακάρι να είναι καλά τα παιδί» ο Πέτρος ορφάνεψε μικρός από μάνα, ίσως γι' αυτό είχε την αγάπη όλων των μανάδων της γειτονιάς.

Όσο περνούσε η ώρα ο πανικός

μεγάλωνε, οι περισσότεροι πίστευαν πως είχε συμβεί κάτι κακό.

Τα μικρά παιδιά που είχαν ακροβολιστεί στα σφεντάμια του αϊ Νικόλα, είδαν από μακριά να επιστρέφουν όσοι πήγαν για αναζήτηση του Πέτρο, μετέδωσαν αστραπιαία την είδηση, η αγωνία είχε κορυφωθεί.

Σε λίγο η πομπή έφτανε στη βρύση, είδαμε όλοι με κομμένη την ανάσα στις ράχες των παλικαριών της γειτονιάς μια ξύλινη σκάλα, ο Πέτρος ξαπλωμένος κτρινοπράσινο αμιλπητος, όλοι ακολούθησαν σιωπηλοί τη πομπή, ήρθαμε στο σπίτι, το Πέτρο τον ξάπλωσαν στο κρεβάτι της καμαρούλας, παρέμενε ανίσθητος.

Το χωριό δεν είχε τηλέφωνο, έφυγε άτομο για τα Νιάτα να ειδοποιήσει το γιατρό.

Πριν φθάσει ο γιατρός ο Πέτρος άνοιξε τα μάτια του, ο τρόμος ήταν αποτυπωμένος στο πρόσωπο του.

Ο πατέρας του ξέσπασε σε λυγμούς, μαζί του όλοι όσοι βρισκότουσαν στη καμαρούλα.

Πέτρο παιδάκι μου τι έπαθες; έλεγε και ξανάλεγε ο μπάμπη Κώστας, πέρασε αρκετή ώρα ως που βγήκε η πρώτη κουβέντα από τα χείλη του Πέτρο, με φοβισμένη φωνή ομολόγησε «την ώρα του καρτεριού φανερώθηκαν απέναντι μου όλοι οι εκτελεσμένοι Γερμανοί, είχαν κομμένα πόδια αλλά στεκόντουσαν ορθοί, είχαν γυρίσει τα όπλα τους πάνω μου και με σημάδευαν, πρόλαβα έριξα μια τουφεκιά, από εκεί και μετά δε θυμάμαι τίποτε!

Όλοι έκαναν το σταυρό τους, σχε-

δόν όλοι πίστευαν πως οι Γερμανοί φανερώθηκαν, ζητούσαν εκδίκηση!

Οι πιο πολλοί χωριανοί μας ήταν σίγουροι πως συγκατοικούσαμε με τα φαντάσματα.

Στις σκοτεινές νύκτες που οι άνθρωποι ήταν αναγκασμένοι να διαβούν έρημους δρόμους, μέσα σε δάση, σε ρεματιές για να μεταφέρουν παρόμοιη ξυλεία, να κάνουν αγώγια σε άλλα χωριά, να πάνε στο νυκτόσκαρο της στάνης, αλλά και στο καρτέρι, οι συναντήσεις με τα φαντάσματα ήταν συχνές.

Τα περιστατικά φθάνανε χωρίς καθυστέρηση από σπίτι σε σπίτι. Χθες ο Μαρίνης είδε στο Γκουρμάδι ένα γέρο με μακριά άσπρα μαλλιά, φορούσε παλαιά πουκαμιά, ήτανε ξαπλωμένος πάνω σε μια πέτρα κοντά στο δρόμο.

Λίγες μέρες μετά ο Χριστομεγιάς γυρνώντας από τη αποστολή ξυλείας στο Μπεζάνι όταν έφτασε στους Τσάκρα του παρουσιάστηκε μια ανοικτή εφημερίδα πλάι στο πρόσωπο του που τον συνόδεψε μέχρι το εκκλησάκι της ράχης.

Μα και όταν δεν υπήρχε πρόσφατο περιστατικό, στις βραδινές κουβέντες με το γνήσιμο ή το πλέξιμο θ' άκουγες τη γειτόνισσα Ντιντού να διηγείται πως τον καιρό του αντάρτικου, μετά την ανατίναξη στα Φακινά, έχοντας μαζί τα δυο μικρά παιδιά της έφτασε στη Μαδάρα στη στέρνα του βλάχου, κατάκοπα διψασμένα τα μικρά παιδιά, έριξε τη τέστα στη στέρνα, λίγο πριν φθάσει στη γούλη το νερό, ένας παπάς με κέρατα την έσπρωχνε στο

κεφάλι να την ρίξει στη στέρνα, έκανε το σταυρό της και ο παπάς εξαφανίστηκε.

Όσα ακούγαμε εμείς τα μικρά παιδιά, με τόση σιγουριά να τα λένε οι μεγάλοι άνθρωποι, ενίσχυαν το φόβο μας, οι λέξεις: ατός του-το σμερδάκι μας τρομοκρατούσαν.

Κάποιοι τόποι του χωριού είχαν μόνιμα φαντάσματα όπως το Λαφογκρέμι-η τρύπα της Νικολούς-το ρέμα του Αι Γιώργη-ο δρόμος προς Κυπαρίσσι στο Χάβωσι.

Τα φαντάσματα ήταν τόσο κοντά στους παλαιότερους ανθρώπους του χωριού μας, που κάποια νύκτα θα τα συναντούσαν.

Η γιαγιά μου έλεγε πως στον πρόπαπο μου τον Αντώνη στη τρύπα της Νικολούς του παρουσιάστηκε το φάντασμα με τρία μάτια και του μιλούσε αρβανίτικα «ντάλιε ντάλιε μπάσκουρι» δηλαδή σιγά-σιγά να πάμε μαζί.

Το τελευταίο φάντασμα των παιδικών χρόνων, εμφανίστηκε μέσα στο χωριό, ερχόμενος από την αγορά ο Νικοκοροβέσης είδε μια γουρούνα με δώδεκα μπουζιά. Έτσι προστέθηκε ένα ακόμα σημείο φόβου για τα παιδιά.

Από τη δεκαετία του εβδομήντα που οι μετακινήσεις των ανθρώπων λιγόστεψαν, που ήρθε το ρέμα στο χωριό, τα φαντάσματα μετανάστευσαν... ποιος ξέρει για πού; Πήρανε μαζί τους έναν μεγάλο πλούτο περιστατικών που χρωμάτιζαν για αιώνες τη ζωή των απλοϊκών ανθρώπων

Μιχάλης Δούνιας

Η ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Η νέα πτέρυγα (Τσιγγου) του Δημοτικού Σχολείου πρέπει για πολλούς λόγους (πολιτισμικούς, σεβασμού στο δωρητή) να συντηρηθεί και ανακαινισθεί. Παλαιότερα, επί δημαρχίας Γραμματικάκη, είχε ψηφισθεί πίστωση 80.000€ για την ανακαίνιση η οποία όμως ακυρώθηκε από το επόμενο Δημοτικό Συμβούλιο και μεταφέρθηκε σε άλλο Δημοτικό έργο, με την αιτιολογία (που μας γνωστοποιήθηκε προφορικά) ότι δεν υπογράφει την απαιτούμενη μελέτη η ΤΥΔΚ Λακωνίας. Στη συνέχεια ο Σύλλογος Αθηνών μέσω του τοπικού Διαμερίσματος, επαναζήτησε από τον Δήμο την ανακαίνιση του Σχολείου χωρίς να

τύχει σχετικής απάντησης.

Η προσπάθεια ανακαίνισης του Σχολείου δεν πρέπει να εγκαταλειφθεί. Το τοπικό Κοινοτικό Συμβούλιο, οι Σύλλογοι εσωτερικού-εξωτερικού, ασ κάνουν τις απαραίτητες παρεμβάσεις στον Δήμο, στην Περιφέρεια, για να χρηματοδοτηθεί το έργο της ανακαίνισης. Η επιτροπή κληροδοτήματος Ν. Παπαμιχαήλπουλου ως εξετάσει τη δυνατότητα διάθεσης της αναλογούσας χρηματοδότησης κοινωφελών έργων, δύο ετών για να αρχίσουν οι επείγουσες εργασίες συντήρησης της λιθοδομής όψεων, πριν αποδομηθεί και καταρρεύσει.

N.A.Δ

ΕΥΘΥΜΗ ΣΤΗΛΗ

1. Διαχειριστής πολυκατοικίας έχει ένα παπαγάλο. Μια μέρα παίρνει τηλέφωνο ο προμηθευτής για να ρωτήσει πόσο πετρέλαιο ναφέρει. Απαντάει ο Παπαγάλος και ζητάει δυο (2) τόνους. Όταν το μαθαίνει ο διαχειριστής νευριάζει και καρφώνει τον παπαγάλο από τα φτερά στο παντζούρι του παραθύρου και τον αφήνει να κρέμεται όλη την ημέρα για τιμωρία. Απέναντι υπάρχει μια εκκλησία και από την πόρτα φαίνεται ο Χριστός πάνω στο σταυρό.

2. Ένας αγρότης είχε ένα πολύ μεγάλο αγρόκτημα με μία ωραία λίμνη, στο πίσω μέρος του. Μία μοναχική βραδυά αποφάσισε να πάει βόλτα μέχρι τη λίμνη. Καθώς πλησίαζε άκουσε φωνές και γέλια. Όταν έφθασε είδε 5-6 γυμνά κορίτσια να παίζουν μέσα στα νερά. Οι νεαρές μόλις κατάλαβαν την παρουσία του, πήγαν στα βαθιά για να μη φαίνονται και τον προειδοποίησαν: «Δεν πρόκειται να βγούμε αν δεν φύγεις». Και ο πονηρός αγρότης τάχα αδιάφορα: «Ναι, σιγά μην ήρθα για να σας δω να κολυμπάτε γυμνές». Εγώ ήρθα απλά για να ταΐσω τον... κροκόδειλο.....!!!!

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ

Κρεμαστή
ΕΤΟΣ 1828 (Ε.Δ.ΜΠΕΛΙΑ)

~~Χωρίον ὄρεινόν κείμενον πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς ἐπαρχίας, ἀπέχον τῆς μὲν πόλεως μίλ. 25, τοῦ δὲ χωρίου Νιάτα 8, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι οἰκοῦσιν εἰς τὰ «Λογκάρια» των, οὕτω παρ' αὐτῶν λεγόμενα, δηλ. ὅπου ἔχουσι τὰς ἰδιοκτησίας των Ριχιά, Πιστάματα, Κουπιά, Χάρακας καὶ Κυπαρίσσια.~~

Τὸ ὄλον τῶν μερῶν τούτων εἶν' ὄρεινόν καὶ ἄγριον, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐγκατοίκων ζῶσι ποιμένοντες γίδια. Γῆν καλλιεργήσιμον ἔχουν πολὺ ὀλίγην ἀλλὰ εὐφορον ὅλη ὑπάρχει ἰδιοκτησία ἑλληνική.

Τὸ χωρίον τοῦτο ἐποροπολήθη ἀπὸ τὸν Ἰμπραχὴμ καὶ πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν αἰχμαλωτίσθησαν, ἐξ ὧν ὀλίγαι γυναῖκες ἐσχάτως ἐλευθερώθησαν. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν 21 ἐδούλευον ζευγάρια 103, ἤδη 53, διότι τὸ πλεῖστον μέρος δὲν ἔχει βόας.

Ἑλαίας ἔχει ἰδιοκτήτους εἰς ὅλην τὴν περιφέρειαν 501.

Γιδοπρόβατα ἕως 9 χιλδ. Ἐπὶ Τουρκίας ἦσαν τριπλάσια.

Γελάδια ἕως 200. Μελίσσια κοφίνους ἕως 100 ἰδιόκτητα.

Γίνεται βελανίδι ἰδιόκτητον ἕως 50 καντάρια.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ 1829
Εἰς τὴν Κρεμαστὴ τῆς ἐπαρχίας Μονεμβασίας λειτουργοῦσε ἰδιαιτέρο σχολεῖο ὅπου δίδασκε δάσκαλος ολιγομαθής, ἐπειδὴ τὰ εἰσοδήματα ἐκεῖ τα προριζόμενα γιὰ τὸν διορισμὸ ἀλληλοδιδασκάλων τα κατεβρόχθηζαν ἐξέχοντα πρόσωπα τῆς κοινωνίας. Γράφει γι' αὐτὸ ἐπὶ τὴν ἐκδόσιν του ο ἐπιθεωρητῆς τῶν σχολείων.
Ἐἰς τὴν Κρεμαστὴ ἔχουσι παρομοίως ἓναν κολλυβογραμματοδιδασκαλο δίδασκοντα εἰς 20 παιδία. Τοῦτο γίνεται, ὡς μ' εβεβαίωσαν ὑπὸ τῶν ἐκεῖ δια να φαίνονται τάχα ὅτι ἔχουσι διδάσκαλον, πληρωνόμενον ἀπὸ τὸ εἰσόδημα του ἐκεῖ μοναστηρίου, ὡς εἶχε διατάξει ἡ σεβαστὴ ἡμῶν κυβερνήσις· τὸ εἰσόδημα ὅμως τοῦτο, τὸ ὁποῖο λεγοῦσι ὅτι εἶναι ἱκανοὶ εἰς μίσθωσιν ἐνός ἀλληλοδιδασκάλου, τὸ κατεβρόχθηζαν ο ἐκεῖ ἀρχιερεὺς (Ρεόντος καὶ Πρασταῦ) ὁμοῦ με τὸν πρόκριτον Παπα-Μιχαλοπούλου.

ΕΚΛΟΓΕΣ 1850 ΔΗΜΟΥ ΖΑΡΑΚΑ

50	Νικόλαος Β. Κουλιανός	Αρχ. Ι. Δουνιάς
51	Αλέξ. Β. Παπαγιάννης	
52	Γεωργ. Β. Παπαγιάννης	
53	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
54	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
55	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
56	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
57	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
58	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
59	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
60	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
61	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
62	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
63	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
64	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
65	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
66	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
67	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
68	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
69	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
70	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
71	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
72	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
73	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
74	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
75	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
76	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
77	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
78	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	
79	Νικόλαος Β. Παπαγιάννης	

(ΚΡΑΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ)

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ

Τη 2 Ιουνίου 1828 Αθήνα
(Τ.Σ.) Ο Γραμμ. τῆς Ἐπικρατείας
Ν. Σπηλιόπουλος
Ἐπι Αντιγράφον ἀπαράλλακτον τῶν πρωτότυπων καταχωρησμένων εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Διοικητηρίου Μονεμβ. ὑπ' ἀρ. 1179 Εἰσερχ. Ν. Καρώρης (ὑπογραφή)
Αρ. 1120
Ἀντιγράφον Γ
Ὁ Προσωρινὸς Διοικητὴς Μονεμβασίας
Πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Ἄγιον Ρεόντος καὶ Πρασταῦ.
Ἡ ἐπαρχ. ἀπογεροντία τῆς Μονεμβασίας βάσει ἔχουσα τὰ ἀ' ἀρθροῦ των πρὸς τοὺς Δημιογέροντας ὁδηγίῳ τῆς Σ. Κυβερνήσεως, πρότερον καθ' ἑαυτὴν ἔχουσα τῆς ἐπὶ διοικητικῆς ἐπιτροπῆς οἰκονομικῆν δια τὰ κτήματα τοῦ εἰς Κρεμαστὴν κείμενου παλαιῦ Μονηδρίου τῶν Ἁγίων Θεοδώρων.
Τοῦτο γνωστοποιεῖν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀπογεροντίας τὸν Διοικητὴν δὲν ἀπεδοκίμασε τὴν πράξιν ταύτην, ἐπειδὴ ἀνεχρῶνως ἔλαβε πληροφορίας ἀπὸ διαφόρων πηγῶν ὅτι τὰ κτήματα ταῦτα ἐν α' ἄρτῳ ἐνός μέρους εἶναι σημαντικὰ εὐρισκόντα εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς πλεονεξίας διαφόρων κατοίκων τοῦ χωρίου· διότι τὸ ἑρῶν τοῦτο Μονηδριον δὲν εὐχρητίστηκε περισσότερο ἀπὸ τὰ ἡμιῶν ὄντα, καὶ αὐτὸ ἐκλήθη εὐρισκόντα εἰς τὸν ἀρχιερεὺς (Ρεόντος καὶ Πρασταῦ) ὁμοῦ με τὸν πρόκριτον Παπα-Μιχαλοπούλου.
Κατὰ συνέπειαν τοῦτου παρηγγείλαν εἰς τὴν διορίσθησαν ἐπιτροπὴν να καταβῆλῃ τὴν πρᾶξιν ἐπιμελῶσιν εἰς τὴν συνέσειν των πρώτων εἰσοδημάτων, καὶ ἐν καιρῷ να παρουσιάσῃ ο-που ἀνήκει τὸν ἀναγραφὸν αὐτῶν.
Ἄρτῳ τοῦτου ἐγένετο ἀκοῦσι ἤδη, ὅτι τὰ κτήματα ταῦτα προστάσσονται ἀπὸ τῆς ἑπικρατείας, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Μονεμβασίας, καὶ ὅτι ἡ Ὑ. Σεβασμιότης δὲν εὐρασκεῖται εἰς τὴν οὐσίαν γενομένην διάταξιν.
ὑποτασσόμενος μὴπως τοιαῦτα ραδιουργίαι πηγάσουν ἀπὸ τοὺς ἰδίους χωρικοὺς ὅτινας ἦσαν ἀνηθιμένοι να ἀπολαύουν πρὸς ἰδὴν ἔφελες τοὺς καρποὺς τούτων των ἑρῶν κτημάτων τολμῶ(;) να συνεννοηθῶ κατ' εὐθείαν τὰ περι τοῦτου μετὰ τῆς ἡμετέρας Σεβασμιότητος καὶ να σας κοινοποιήσῃ τα πάντα.
Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ Ὑ. Σεβασμιότης μακρὸν του να δυσαρεστηθῇ εἰς τὰ διατρέξαντα θέλει εὐρεθῆ ὡς δι' ὅλου ἀνέμψαντος εἰς τὰς περὶ τοῦ τοῦτου σκέψαι, τοῦ προσωρ. Διοικητοῦ τῆς Μονεμβασίας, καὶ συμπράκτων εἰς τὰς προσπάθειαις του δια τὴν σύστασιν του εἰς ταῦτην τὴν ἐπαρχίαν παιδαγωγικῶν καταστήματος δια τὴν ὑπάρξιν καὶ συντηρήσιν αὐτοῦ καθ' ὅλους τοὺς τρόπους.
Ὅσο περισσότερο ἡ Ὑ. Σεβασμιότης ἠθέληεν εἶχει τὸ δικαίωμα τῆς προστασίας εἰς τὰ περι των ὁ λόγος ἐπερὶ κτήματα, τόσον θέλει εὐχαριστήθῃ να θεωρεῖται ὡς συνεργὸς εἰς τοῦτο τὸ θεῆρστον ἔργον, εἰς τὴν εὐδοσίαν του ὁποῖου θέλουν χρησιμεύσει οὐσιωδῶς ταῦτα τα εἰσοδήματα.
Ὅχι ὀλιγοτερον θέλει μείνη εὐχάριστος καὶ ἡ Σ. Κυβερνήσις μανθάνουσα τὴν τοιαύτην χρησιμομίτητον συμπραξίν σας, τῆς οποίας ἔχει τόσα ἄλλα δείγματα ἡ Κυβερνήσις εἰς ὅλα σχεθῆν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐκ μέρους των κατὰ τόπους ἀξιοσεβαστῶν ἀρχηγῶν τῆς ἱερᾶς θρησκείας μας.
Ἐν Μονεμβασίᾳ τῆ 28 Μαΐου 1829
Ὁ Προσωρινὸς Διοικητὴς
Ν. Καρώρης
(Τ.Σ.)
Ὁ Γραμματεὺς
Ἀναστάσιος Βάβος
δια τὴν γνώσιν του ἀντιγράφου
(ὑπογραφή) Ν. Καρώρης
Προσωρ. Διοικητῆς Μονεμβ.

Ἐπι ἀπογεροντίας τῆς διαταγῆς ταύτης ἀναφερόμενος ἀπολαύουμα, ὅτι τὰ κτήματα τοῦ ἑρῶν τοῦτου Μονηδρίου ἦσαν ἀφιερῶματα των κατοίκων τοῦ χωρίου Κρεμαστῆς, ὅτινα τα ἐνεμόντο οἱ καλόγηροι ἀπὸ κατὰ καιροὺς ἐχρημάσαν εἰς τὸ αὐτὸ Μονηδριον, καὶ οἱ ἐρωτάτος Μητροπολίτης Ρεόντος καὶ Πρασταῦ, δὲν εἶχεν οὐδεμίαν ἀπολαβὴν, ἐμὴ τὸ κύριον καὶ κανονικὸν αὐτοῦ δικαίωμα, μέχρι δὲ τὴν ἀναχώρησιν των καλόγηρων μάλιστα ἀφ' οὗ οἱ ἱμπραχίτες ἐκκαθάσαν τὸ Μοναστήριον τοῦτο ἐμῆρι εἰρημιμένον καὶ ἀπροσάτευτον, τότε οἱ ἐρωτάτος Μητροπολίτης καὶ Κυριάρχης τοῦ Μονηδρίου τοῦτου καὶ των κτημάτων αὐτοῦ, τα οποία πάντοτε ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἔλαβεν εἰς τὴν ἐπισκεψίν του ἴδια Μονηδριον καὶ τὰ ὑποστατικά αὐτοῦ, μέχρι του παρελθόντος χρόνου, δὲν ἠθέλησεν ὅμως να ἀπολασθῇ μὴδὲν ἐκ των κτημάτων αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ εἰσοδήματα τὰ ὀνόμενα οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, μόνον καὶ μοναχὰ τὰ παρελθόν ἐτος ἔλαβεν ὀλίγον τι εἰσόδημα ἐκ του γεννηματος των χωρικών αὐτοῦ, καὶ ταῦτα τὸ ἔδωσεν εἰς πτωχοὺς ἀπὸ ἡρώων γεννημένους εἰς αὐτὸν, ἀλλοτε δὲν ἔλαβε ποτὲ παρομοίαν ἀπολασίν ἐκ των κτημάτων του μονηδρίου τοῦτου. Ταῦτα ἡερόντοτα πληροφῶρῶ τὸ Διοικητὴριον τοῦτο, μὲν με τὸ ἀνήκον εἶδος.
Τῆ 28 Ἰουνίου 1828 Μονεμβ.
Ὁ Δημιογέρων τοῦ Χωρὸ Κρεμαστῆς
Ἀναγνώστης Παπαμιχαλοπούλος
Ὁ Γραμμ. τοῦ Διοικητῆ Μονεμβασίας
(Τ.Σ.) ὑπογραφή Ἀναστάσιος Βάβος
Ἀντιγράφον ἀπαράλλακτον τῶν πρωτότυπων καταχωρησμένων εἰς τὸ ὑρχειον τοῦ Διοικητηρίου ὑπ' ἀρ. 1595 Εἰσερχ. Ἐν Μονεμβασίᾳ τῆ 29 Ἰουνίου 1829

Παρατηρήσεις:
1. Μητροπολίτης Ρεόντος καὶ Πρασταῦ ἦτο ο Διονύσιος (Παρθένος ἢ Παρθένος). Ἦτο ἰσοφωμένος ἐπιπλοπὸς καὶ κατὰ τὴν ἐπαναστάσιν καὶ μετ' αὐτὴν ἐδρασαν πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς.
2. Κατὰ τὴν περίσδον του Κυβερνήτου Ι. Καποδίστρια, ὡς γνωστόν, κατεβλήθησαν μεγάλοι ἐπροντίδες δια τὰ Ἐκκλησιαστικά καὶ Σχολικά θέματα, ἴδιο δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1829.
3. Ὁ Δημιογέρων Ἀναγ. Παπαμιχαλοπούλος εἶναι ὁ πρόγονος των διαπρεψάντων πολιτῶν τῆς Λακωνίας. Ὁ Γεωργ. Δρίβας εἶναι ὁ ἀπλαρχηγὸς του Ζόρακος ἀπὸ Ριχίαν. Καὶ ο Π. Πετρολέκας πρόγονος τῆς ἐκ Χάρακος γνωστῆς οἰκογενείας.
4. Το πρωτότυπον τῆς ἀναφορᾶς ταύτης του Μητροπολίτου εὐρίσκειται εἰς τὸν Φακ. 21 των Γ.Α.Κ. Ἡ ἀναφορὰ του εἶναι ὀλιγόλογος καὶ παραπονεῖται εἰς αὐτὴν ὅτι δὲν ἐτυχεν ἀπαντήσεως εἰς ἐτέρων ἀναφορῶν του ὑποβληθεισῶν κατ' Αὐγουστον (1829) δια τὸ ἴδιον θέμα καὶ ὅτι, εὐνάξαν τὸ εἰσόδημα οἱ Δημιογέροντες δι' ἐκτελεστικῆς δυνάμεως.
5. κ... οὔτε ἐκκλησίαις ο κοδομὴν πραγματικῶς ὑπάρχει». Τοῦτο εἶναι ἀνακριβὲς καὶ καταφαινεταὶ ἀπὸ τὴν ἀναφορῶν του Δημιογέροντος Κρεμαστῆς (ἔλαβε ἀνωτέρω) ὡς πληροφοροῦμαι ὑφίσταται καὶ σήμερον ὁ ναὸς οὗτος με μόνην τὴν ἀντικατάστασιν του τέμπλου καὶ ὅτι παλαιότερον ἐχρησιμεύσεν ὡς ἐνοριακῆς ἑκτελεστικῆς τοῦ χωρίου Χάρακος διότι εὐρίσκειται εἰς τὸ ἄκρον του χωρίου τοῦτου.
6. κ... Μόλιστα ἀφ' οἱ ἱμπραχίτες ἐκκαθάσαν τὸ χωρίον». Ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι οἱ ὄρτῃ του ἱμπραχίτη κατὰ τὴν γνώσιν ἐπιδρομῆν του εἰς Κρεμαστὴν - Παλαιοκαστράκι ἐπροχώρησαν καὶ μετὰ Χάρακος. Τότε φαίνεται ἐγκτελήθη ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τὸ μοναστήριον τοῦτο.

ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ

Το προηγούμενο φύλο της εφημερίδας κυκλοφόρησε πριν το Πάσχα.

Η μεγάλη εβδομάδα δεν ήταν ανοιξιάτικη, παρά τα μέσα Απρίλη κυριαρχούσε κρύο χειμωνιάτικο.

Ίσως αυτό ματαίωσε αρκετών τη παρουσία στο χωριό, εκτός από τη δύσκολη οικονομικά συγκυρία.

Η εκκλησία παρουσίασε μιζέρια, δεν είναι δυνατόν μόνη η Κατερίνα παρά τη καλή της διάθεση να ανταποκριθεί στο βαρύ πρόγραμμα της Μ εβδομάδας.

Ας περιοριστούν κάποτε οι υπερβολικοί εξωτερικοί φωτισμοί του χωριού, για να δούμε πόσα άλλα πράγματα χρειάζεται το χωριό μας, ένας ψάλτης επικουρικός για κάποιες ημέρες είναι απαραίτητος.

Το Πάσχα στο χωριό πρέπει να προσεχθεί, από χρονιά σε χρονιά κάτι λείπει.

Στη γιορτή του Αϊ Γιώργη ελάχιστοι παραβρέθηκαν, σε λίγα χρόνια θα πηγαίνει μόνος του ο παπάς.

Κρίμα μια γιορτή που για αρκετά χρόνια γιορτάστηκε με ιδιαίτερο χρώμα να οδηγείται στη κατάργηση, μαζί με τη γιορτή σβήνει η βρύση του Αϊ Γιώργη, από το 1980 που έγινε η προσπάθεια από εθελοντές πατριώτες και μαζεύτηκε το νερό, δεν ξανάγινε τίποτε, ας το εξετάσουν οι σύλλογοι μας, η εκδρομή στο κεφαλόβρυσσο το περασμένο Αύγουστο έδειξε πόσο αξίζει η αξιοποίηση περιοχών με φυσική ομορφιά.

Οι πρώτες μέρες του Μάη έφεραν ένα ακόμα θλιβερό γεγονός στο χωριό μας, μια ακόμα μάνα της παλαιότερης γενιάς μας εγκατέλειψε, η θεια Μαρία Παράσχαϊνα δεν υπάρχει πλέον ανάμεσα μας. Γεννήθηκε στη γειτονιά της βρύσης, ήταν μια από τις έξι κόρες του Βασίλη Παρδάλη, ο μοναδικός αδερφός Γιάν-

νης χάθηκε πολύ νέος. Η κυρά Μαρία παντρεύτηκε τον μόλις επιστρέψαντα από το Αλβανικό μέτωπο Νίκο Παράσχη, απέκτησαν και μεγάλωσαν τρία παιδιά διαβαίνοντας τη δύσκολη διαδρομή του ορεινού δύσκολου τόπου μας.

Ο Αϊ Γιάννης έπεσε κατάλληλη ημέρα και συγκέντρωσε πολύ κόσμο, είναι αρκετοί πατριώτες που επιθυμούν πιο σεμνό το πανηγύρι του Αϊ Γιάννη.

Οι βροχές δεν σταμάτησαν όλο το Μάη, το χορτάρι ξεπέρασε κάθε όριο, τα περιβόλια άργησαν να ξεκινήσουν λόγω κρύου και βροχών, οι κτηνοτρόφοι άρχισαν να επιστρέφουν με αρκετή καθυστέρηση λόγω καιρού, αρκετό χορτάρι αλλά υπερβολική μουργέλλα καταδίωκε τα ζωντανά και τους ανθρώπους τα αμπέλια ήταν φορτωμένα σταφύλια, όμως δεν ενόησε ο καιρός για να έχουμε πλούσιο τρύγο.

Λίγες ημέρες ηρεμίας και πάλι θλίψη στη κοινωνία του χωριού, απροσδόκητος θάνατος της Σοφίας Πριφτάκη, η Σοφία έφυγε σύντομα από τη ζωή αφήνοντας πίσω τον αγαπητό μας Γρηγόρη με μεγάλη πίκρα, η Σοφία ήταν κόρη του Γιάννη Κοσμά παντρεύτηκε το Γρηγόρη το 1956 απέκτησαν δυο παιδιά και εγγόνια, αρχές Ιουνίου η καμπάνα του χωριού ήχησε λυπητερά, έφυγε από τη ζωή μια ευγενική αθόρυβη φυσιογνομία, η θεια Χρυσούλα Καλκάνη, καταγόταν από τον Άγιο Δημήτρη γένος Κώστα παντρεύτηκε το Νίκο Καλκάνη το 1946 και απέκτησε τέσσερα παιδιά που τα μεγάλωσε με τις δυσκολίες του χωριού χάρη της εργατικότητας της οι επόμενες ημέρες είχαν πολλές χαρές για τους χωριανούς μας, γάμοι ένας μετά τον άλλο την αυλαία άνοιξε ο Μιχάλης Χρ. Παπαμιχαλόπουλος, συνέχισε ο Θωδωρής Δ Γκλιάνης,

νυμφεύτηκε την Ελένη Ζαφείρη από Καρδίτσα καταγόμενη, ακολούθησε η Ελίνα Δ Παρδάλη που παντρεύτηκε τον Ανδρέα Δούρο από το Πειραιά, την επομένη εβδομάδα ο Χρήστος Φ Γκλιάνης νυμφεύτηκε την Βάνια Κ Χαλατζούκα εγγονή της Μαρίας Φιλίππου-Πριφτάκη ακολούθησε ο Μάνος Κ Παπαμιχαλόπουλος που νυμφεύτηκε τη Μαρία Φωτιάδη.

18 Ιουλίου ο Βαγγέλης Α Ευθυμίου εγγονός του μακαρίτη Γιώργου Κουλούρη νυμφεύτηκε την Παναγιώτα Χριστοφίδη, την αυλαία προσωρινά κλείνει η Γιάννα Ε Τσορομώκου που παντρεύτηκε στο χωριό τον Παναγιώτη Πριφτάκη Κρεμαστιώτικης καταγωγής.

Ευχόμαστε κάθε ευτυχία και προκοπή στα νέα ζευγάρια

Ο Ιούλιος το δεύτερο δεκαήμερο είναι πολύ καυτός, τυχεροί όσοι βρίσκονται στο χωριό, τουλάχιστον τα βράδια είναι απολαυστικά

Επιτυχημένο το διήμερο πανηγύρι του Αϊ Λιά, ήρεμο, με ντόπιο κυρίως κόσμο και καλή οργάνωση.

Οι σύλλογοι τον Αύγουστο προγραμματίζουν εκδηλώσεις, πρέπει όλοι να συστρατευτούν για να υπάρξει επιτυχία ανάλογη με τη περσινή χρονιά.

Η οικονομική αδυναμία των Δήμων καταντά ανύπαρκτη τη παρουσία τους, μόνο προβλήματα ακούγεται.

Όμως θέματα όπως η ποιοτική ανάλυση των νερών της ύδρευσης είναι εφικτό να αντιμετωπιστούν.

Ακόμα και μ' έρανο για το κόστος, όλοι θέλουν οριστική απάντηση για τη ποιότητα του νερού.

Ήρθαν από το εξωτερικό Αργεντινή
Παναγιώτης Α Ζώταλης

Αυστραλία

Γιώργος - Μαρία Δρίβα
Θωδώρα Παρδάλη
Χρήστος - Ματίνα Χαραμή
Αγγελική Μ. Παρδάλη
Γιάννης Ξαστερούλης
με τη σύζυγο του
Κούηλα και Γιαννούλα
Πουηλάκη
Μαρίκα Πουηλάκη
Εγγονός Κώστα Πουηλάκη
Εγγονός Γιάννη Κοσμά
Γεωργία Λάββα (Χαλούηλου)
ΗΠΑ

Δημήτρης - Παναγιώτα Χαραμή
Γιώργος - Ματίνα Δούνια Αντώνης - Άννα Κοσμά
Γιώργος - Ελένη Μπέλεση
Δημήτρης - Δήμητρα Τζάκα (με τα παιδιά τους)
Βαγγέλης - Μαρία Τζάκα Αντώνης - Ευγενία Γκλιάνη
Κώστας και Λίτσα Λαμπράκου
Νίκος Λεγάκης
Κατερίνα Τεριζή
Γιώργος Καηκάνης
Κώστας Α. Παρδάλης
Δημήτρης Μπέλεσης (οικογενειακώς)
Παναγιώτης Ι Λάββας
Καναδά

Θωμάς Πριφτάκης με τη κόρη του Γεωργία Γιάννης - Δήμητρα Κοσμά
Γιώργος Λάββας
Παντελής Παπαμιχαλόπουλος Αναστάσης Λ. Πριφτάκης (μετά από 23 χρόνια)
Δημήτρης - Χρυσάνθη και εγγονή Χρυσάνθη Γκιουζέλη
Θόδωρος - Άννα Τσορομώκου
Βαγγέλης - Μαρία Λεγάκη

Έργα στον Αϊ Νικόλα

Έγιναν παρεμβάσεις στη περιοχή της βρύσης του Αϊ Νικόλα, πλακόστρωση και φωτισμός, όμως πιο είναι το καυτό θέμα;

Το ουσιαστικό θέμα είναι η ύπαρξη της βρύσης που αιώνας ολόκληρους αποτελούσε τη ταυτότητα του τόπου, πόσα γλέντια

και φαγοπότια δεν έγιναν κάτω από το παχύ ίσκιο των πλατανιών, με το νερό της βρυσούλας να ρέει ολοχρονίς; Η Κρεμαστή διαθέτει είκοσι περίπου Μηχανικούς ποιος ρωτήθηκε; Υπάρχουν λύσεις για διατήρηση της βρύσης. Δυστυχώς η κακοποίηση της κεντρικής βρύσης από Νομαρχιακά εγκληματικά λάθη δεν μας δίδαξε. Οι δραστήριοι εκκλησιαστικοί επίτροποι, επιτελούν διαρκώς σημαντικό έργο, ικανοποιητικές οι παρεμβάσεις στο χώρο της εκκλησίας του Αϊ Νικόλα

Νέα από γύρω χωριά

Ύδρευση

στα Ζαρακίτικα χωριά

Επί τέλους νερό στη Ρηχιά και στα άλλα άνυδρα χωριά του Ζάρακα, που Αιώνες στερούντο το νερό, στηρίχτηκαν στις στέρνες μόνο, αλλά με την εργατικότητα και τη σκληράδα τους επιβίωσαν και προόδεψαν. Τώρα πλέον θα γνωρίσουν καλλίτερες ημέρες

Τα αδελφά της Κρεμαστής χωριά τα κάποτε «λογγάρια», της δικαιούνται καλλίτερες μέρες

Εκδηλώσεις

στον Άγιο Δημήτρη

Όπως και τα προηγούμενα χρόνια οι Άγιο Δημητριώτικοι σύλλογοι πραγματοποιούν στο χωριό τους ένα τριήμερο πολιτιστικών εκδηλώσεων με μεγάλη επιτυχία, πρέπει οι πατριώτες μας να παραβρίσκονται στις εκδηλώσεις που εκτός από την ενίσχυση των συλλόγων θα ψυχαγωγηθούν από τα τόσο ενδιαφέροντα θέματα, αλλή ενδεχομένως να παρακινήσουν τους δικούς μας συλλόγους για ανάλογες εκδηλώσεις, η Κρεμαστή ήταν πρωτοπόρα στις θεατρικές παραστάσεις ακόμα και προπολεμικά

Τα νέα του Συλλόγου της Αμερικής

Με μεγάλη επιτυχία, πραγματοποιήθηκε στις 22 Μαΐου, ημέρα Κυριακή, εκδρομή των μελών και φίλων του Συλλόγου στο Saint - Basil's Academy.

Υπήρξε μεγάλη συμμετοχή. Δόθηκε η ευκαιρία να συναντηθούν και να περάσουν αρκετές ώρες ευχάριστα. Συγκεντρώθηκαν 1.700 δολάρια και εδόθησαν για την ενίσχυση των παιδιών του Ιδρύματος. Μια πράξη άξια συγχαρητηρίων, αλλά και μίμησης. Τα νεοφώτιστα «Μελισσόπουλα» ετοιμάζουν την ηλεκτρονική έκδοση εφημερίδας.

Με χαρά περιμένουμε νέα τους.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΩΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ «Ο ΜΥΣΤΡΑΣ»

Ο σύλλογος Κρεμαστιωτών Αυστραλίας «Ο ΜΥΣΤΡΑΣ» απευθύνει χαιρετισμό στους απανταχού ευρισκομένους Κρεμαστιώτες και μας γνωστοποιεί τα μέλη του Δ.Σ. για το 2011-2012.

Πρόεδρος: Δημήτρης Δρίβας του Γεωργίου

Αντ/ρος: Χρήστος Κοσμάς του Παναγιώτη

Ταμίας: Γιάννης Κοσμάς του Παναγιώτη

Γεν. Γραμματέας: Αγγέλα Αναστασάκη

Σύμβουλοι: Μπέτυ Πουηλάκη, Γιάννης Παρδάλης του Γεωργίου, Γιάννης Παρδάλης του Μιχαήλ, Ιωάννα Μιχίος, Βίκυ Μίχου, Τομ Χαραμής του Ιωάννη, Παναγιώτης Χαραμής του Ιωάννη

Η Γιαγιά μου, η θεία- Χρυσούλα

Στο προαύλιο του ναού της Παναγίας, έχει ανεγερθεί ένα μνημείο-πρώο, αφιέρωμα όχι στους Κρεμαστιώτες που έπεναν στο πεδίο της μάχης, αλλά της μητέρας, στις Μανάδες. και ιδιαίτερα, στις Μανάδες των σκληρών εποχών, της Κατοχής, του Εμφυλίου, της Μετεμφυλιακής Ελλάδας, της Μετανάστευσης, στις Μανάδες, των οποίων η επιβίωση απαιτούσε, όπως αναφέρει το επίγραμμα του πρώου, καλλιέργεια «αρετής» και «τόλμης». Στις Μανάδες που περιβάλλονται, όπως έγραφε στο προηγούμενο φύλλο ο κ. Ν. Δούνιας, από την αίγλη της «λαϊκής αριστοκρατίας» (ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ, Φύλο 43, Μάρτιος 2011, σελ. 5, «Σκάβοντας στα Παλιά»).

Στη χορεία αυτών των γυναικών κατατάσσεται η γιαγιά μου, η Χρυσούλα Καλκάνη. Γεννημένη τον Αύγουστο του 1920 στον Άγιο Δημήτρη, ορφανή από μητέρα από την ηλικία των δύο μηνών, παντρεύθηκε τον παππού μου, Νικόλαο Καλκάνη, το 1946, κατά τη διάρκεια της δύσκολης εποχής του Εμφυλίου Πολέμου. Η ένδειξη σε υλικά μέσα σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες δυσκολίες συνθήκες της εποχής δεν αποτελούσαν ευόσιμα προμηνύματα για τον έγγαμο βίο της. Ωστόσο, ανέλαβε τις νέες ευθύνες της ως συζύγου, νοικοκυράς, μητέρας πολυμελούς οικογένειας, όπως συνηθιζόταν εκείνη την εποχή, με ενθουσιασμό, κάνοντας κάθε είδους δουλειά, που θα της επέτρεπε τον πορι-

σμό των αναγκαίων εισοδημάτων. ήταν, παράλληλα, ελεύθερη αγρότισσα, αγροργάτρια, νοσοκόμα, νεωκόρος του Αγίου Κωνσταντίνου, αλλά και της Παναγίας για ένα μικρό διάστημα.

Ούτε οι δυσκολίες ούτε η σκληρή δουλειά την καταπτόσαν! Καθ' όλην τη διάρκεια του βίου της χαρακτηριζόταν από ενθουσιασμό, δημιουργικότητα, αξιοπρέπεια, αγάπη για τη ζωή. Η πείρα της την προίκισε με κριτικό πνεύμα που της επέτρεπε να παρακολουθεί και να κατανοεί κάθε πτυχή της σύγχρονης ζωής. Τέλος, είχε εξαιρετικά ανεπτυγμένο το αίσθημα της κοινωνικής προσφοράς προς τον πλησίον που είχε ανάγκη. αναθρεμμένη με τις παραδόσεις του κοινοτικού βίου, αδυνατούσε να

κατανοήσει τον οκαδελφισμό της σύγχρονης κοινωνίας!

Ο πολυκύμαντος βίος της γιαγιάς μου, της θείας-Χρυσούλας ολοκληρώθηκε στις 12 Ιουνίου 2011, την Κυριακή της Πεντηκοστής. Αμέσως μετά τη θανά της, ξέσπασε καταϊγίδα, όπως και στην πομπή του γάμου της από τον Αγ. Δημήτρη στην Κρεμαστή, πριν από 65 χρόνια. Τα 65 χρόνια έγγαμου βίου στην Κρεμαστή την ανεκήρυξαν την πιο ηλικιωμένη νύφη της Κρεμαστής από άλλο χωριό, που τόσο αγάπησε και που τόσο τέλεια προσαρμόστηκε ώστε οι Αϊδημητριώτες να παρατηρούν ότι είχε λησμονήσει την ντοπιολαλιά της. Παρά, πάντως, την προσαρμογή της στη ζωή στην Κρεμαστή, ποτέ δεν ξέχασε την κατα-

γωγή της από την οικογένεια του Γεωργίου Κώ(ν)στα του Αγ. Δημήτρη (Τι σύμπτωση! πέθανε την ημέρα της Πεντηκοστής, όπως ο πρωτότοκος αδελφός της πριν από δύο χρόνια), χαιρόταν για την ανάπτυξη και των δύο χωριών και συμμετείχε στην κοινή λύπη για τις συμφορές.

Όπως παρατήρησε ο παπα-Γιώργης στην επικήδεια προσολαλιά, η γιαγιά μου ήταν μια απλή γυναίκα. Εγώ θα ήθελα να παρατηρήσω ότι οι απλοί άνθρωποι της γενιάς της εκπέμπουν ένα είδος μεγαλείου, διότι στην εποχή τους η ζωή διατηρούσε τον ηρωϊκό χαρακτήρα της, αρνούμενη να υποταχθεί στη ρουτίνα και τον αυτοματισμό. γι' αυτό και τιμήθηκε με το πρώο στον αυλόγυρο της Εκκλησίας!

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ “ΕΝΑ ΚΑΡΒΕΛΙ ΨΩΜΙ”

- Η πατρίδα μας, ύστερα από μία εικοσαετία πλασματικής ευημερίας, μπήκε απότομα σε μια περίοδο, οικονομικά δύσκολη και με πολλές απειλές (φτώχεια, απώλεια ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας), χωρίς ελπίδα γρήγορης εξόδου από την κρίση.

- Οι Κρεμαστιώτες, που βίωσαν τις δυσκολίες και τα βάσανα στα χρόνια της κατοχής, του εμφυλίου, της δεκαετίας του 50, φορτωμένοι τώρα με τις πολλές τους εμπειρίες από τον αγώνα της ζωής στο χωριό, στην πόλη στην ξενιτιά, σκέφτονται με αγωνία και φοβούνται ότι θα ξαναζήσουν εκείνα τα δύσκολα χρόνια και ιδιαίτερα την αγωνία να μπορούν να έχουν “ένα καρβέλι ψωμί”.

Σε τούτες τις μαύρες μέρες με τα “μνημόνια” και τις “δόσεις” δανείων, που μας παρουσιάζουν οι κακαρίζουσες τηλεπερσόνες, όλη τη μέρα στα τηλεπαράθυρα, με την απειλή στάσης πληρωμών και πτώχευσης, ζωντανεύουν αυθόρμητα οι μνήμες μου από τον αγώνα των Κρεμαστιωτών για το καρβέλι της οικογενείας, σε εκείνα τα πέτρινα χρόνια. Έτσι επιχειρώ στη στήλη μου αυτή, να περιγράψω αυτόν τον αγώνα, με την ελπίδα ότι θα ζωντανέψω τις μνήμες των παλμών Κρεμαστιωτών και θα πληροφορήσω τη νέα γενιά τι τράβαγαν οι πρόγονοι τους για να ‘χουντο καρβέλι της οικογενείας, και θα

την παρακινήσω να συγκρίνει την τότε εποχή με τη σημερινή και να βγάλει τα συμπεράσματα της.

Ο αγώνας για το καρβέλι είχε τα παρακάτω στάδια:

1ο Στάδιο: Προετοιμασία χωραφιού

Μετά το αλώνισμα, τον Σεπτέμβριο, κόψιμο θάμνων, ξηρολιθιές στα δαμάκια των πεζουλιών, κάψιμο καλαμιών-κλαριών (καπίτσες), επέκταση χωραφιού.

2ο Στάδιο: Καμάτι-σπορά

Άρχιζε αμέσως μετά τα πρωτοβρόχια (Ανδημητριού) και τέλειωνε τον Φλεβάρη.

Το προσωπικό που απασχολιόταν στο καμάτι ήταν συνήθως οι άντρες της οικογενείας (Παππούς, Πατέρας, Παιδιά) και καμιά φορά και γυναίκες (μάννα, αδελφή), τα δε μέσα ήταν:

- Το ζευγάρι (μουλάρια, γαϊδούρια)
- Αλέτρι
- Ζυγός, λαιμαργιά, ξάλνη (βουκέντρα)

Το προσωπικό με τα παραπάνω μέσα, έφευγε από το χωριό το πρωί της Δευτέρας (ή Κυριακή απόγευμα) και πήγαινε στο καλύβι (αγροικία) όπου έμενε όλη την εβδομάδα.

Το καλύβι ήταν αγροτόσπιτο απλό (πετρόκτιστο με σκεπή από κεραμίδια ή καμάρα. Εσωτερικά το δάπεδο (χωμάτινο συμπίεσμένο

καλά κοκκινόχωμα) ήταν σε δύο επίπεδα με υψομετρική διαφορά περίπου μισό μέτρο. Στο κάτω επίπεδο σταβλίζονταν το ζευγάρι τα ζώα, το σκυλί και καμιά φορά και η μαλτέζα γίδα (για το γάλα του προσωπικού). Στο πάνω επίπεδο όπου υπήρχε το τζάκι (απλή εστία φωτιάς), έμενε το προσωπικό. (φαγητό, ύπνος στρωματάδα, σε στρώμα από ελατοκλώναρα και μαξιλάρι μια μεγάλη πέτρα).

Τη νύκτα, φωτισμός από λυχνάρι (κιόρνης), που έσβηνε κατά τις εννιά.

Δεν υπήρχε εσωτερικός διαχωριστικός τοίχος μεταξύ πάνω και κάτω δαπέδου, ο χώρος ήταν ενιαίος.

Στη διάρκεια της νύχτας τα ζώα έτρωγαν το σανό τους η το άχυρο αναχαράζονταν, κόπριζαν και κατούραγαν, η φωτιά έκαιγε με θόρυβο. Χάρης στη μεγάλη κούραση της ημέρας (8-10 ώρες καμάτι), ερχόταν ο ύπνος, αλλιώς με τους θορύβους και τις οσμές του χώρου, οι ζευγολάτες θα ‘ταν σε καθημερινή αγρυπνία.

Κάθε μέρα, πριν φέξει, οι ζευγολάτες έφταναν στο χωράφι, ετοίμαζαν το ζευγάρι, έσπερναν το σπόρο (στάρι η κριθάρι) και άρχιζαν το όργωμα με το αλέτρι. Πίσω από το ζευγάρι ακολουθούσε αυτός που έσκαβε με το ξινάρι (ίσωνε τα χώματα από το όργωμα, έσκαβε τις περιοχές που δεν μπορούσε να οργώσει το ζευγάρι). Στη δι-

άρκεια της ημέρας, ο ζευγολάτης και το ζευγάρι βαδίζοντας και οργώνοντας, έκαναν πορεία, περίπου 15 χιλιόμετρα. Τις περισσότερες μέρες της βδομάδας το όργωμα γίνονταν σε πολύ κακές καιρικές συνθήκες. Βροχή, χιόνι, πάγος, δυνατό κρύο, λάσπη. Στο καμάτι συμμετείχαν μεγάλοι και μικροί (παιδιά 8-15 χρονών, σε περιόδους που δεν λειτουργούσε το σχολείο.

Πριν νυχτώσει, οι ζευγολάτες και τα ζώα γύριζαν στο καλύβι, για φαΐ και ξεκούραση.

Το Σάββατο το βράδυ επιστροφή στο χωριό, την Κυριακή εκκλησία, ταβέρνα και τη Δευτέρα το πρωί πάλι στο χωράφι.

3ο Στάδιο: Βοτάνισμα

Απρίλη-Μάη, μόλις τα σπαρτά ψήλωναν, ερχόταν το Βοτάνισμα.

Το στάρι ή το κριθάρι απαλασσόταν από τα ζιζάνια που εμπόδιζαν την ανάπτυξη του και την καρποφορία τους. Στο χωράφι έμενε καθαρό το στάρι ή κριθάρι. Τα ζιζάνια φυτά αποτελούσαν τον σανό της χρονιάς. Το βοτάνισμα συνήθως, αναλάμβαναν οι γυναίκες της οικογενείας και τα μικρά παιδιά.

4ο Στάδιο: Θέρος

- Από τα μέσα του Ιουνίου όλη η οικογένεια μεταφερόταν στο χωράφι για το

θέρο. Το καλύβι (αν υπήρχε) γινόταν το εξοχικό σπίτι.

Το σπίτι στο χωριό κλειδωνόταν. Οι κότες, οι μαλτέζες μεταφέρονταν στο χωράφι. Η οικοσκευή του θέρου περιλαμβάνει τα εξής:

- Για το φαγητό: κακάβια (αντί για κατσαρόλες) λαδικός, τζούμα (απλάδα) τσότρα ή βίκα, τέστα (για το νερό), τα τρόφιμα της βδομάδας (Αρμάρια, φακές, ελιές τσακιστές, κρεμμύδια, σκόρδα, ξύδι, κρασί και 5-6 καρβέλια).
- Για το θέρο (δρεπάνια)
- Για τον ύπνο (σαΐσμα, βελόντζες, κουρελούδες), νάκα για τα μωρά.

- Οι δουλειές του θέρου μοιραζόντουσαν ως εξής:

- Οι μεγάλοι (γυναίκες, άντρες), θέριζαν και έφτιαχναν τα λιμάρια
- Ένας άντρας μάζευε τα λιμάρια έφτιαχνε τα δεμάτια, τα φόρτωνε στα ζώα και τα μεταφέρει στη θεμωνιά (σχήμα τρούλου). Βοηθεί του τα μικρά παιδιά.
- Τα παιδιά αναλάμβαναν τις βοηθητικές δουλειές (να φέρουν νερό από τη στέρνα στους θεριστές, να φυλάνε τις γίδες, τις κότες, να επιβλέπουν την παρασκευή του φαγητού, και τη νάκα των μωρών)

- Έντονα θυμάμαι τις ώρες του φαγητού και του ύπνου στο θέρο

- Οκτώ με εννιά το πρωί, κολατσιό. Όλη οικογένεια σε κύκλο καθισμένη στη σκιά

δέντρου πάνω σε πέτρες και στη μέση η κουρελού για τραπεζομάντλο και η τζούμα με λαδόξυδο, ελιές, σκόρδα και ελάχιστες φορές τυρί, το καρβέλι ψωμί και το γαλόνη κρασί (για τους μεγάλους). Το περιβάλλον, η κούραση, η όρεξη έδιναν μια καταπληκτική νοστιμιά στο πρόγευμα.)

- Στον ίδιο τόπο το μεσημέρι και το βράδυ (πριν νυχτώσει) η οικογένεια απολάμβανε το φαγητό (λιτό, αλλά νόστιμο, αρμάθι, φακές με κυλοπίτες, πατάτες γιαχνί, ελιές και το κρασάκι για δυνάμωμα.)
- Μόλις σκοτείνιαζε όλοι πέφτανε για ύπνο. Στρωματσάδα, κατά γης στο χωράφι, σε στρώμα από ελατοκλώναρα ή κλαριά και το σάισμα, πέτρες για προσκέφαλο και βελόνες για σκέπασμα. Ύπνος γλυκός και συνεχής μέχρι το πρώτο φως της μέρας. Ο θέρους είχε μέση διάρκεια περίπου ενός μήνα.

5ο Στάδιο: Αλώνισμα - Λίχνισμα- Διαλογή καρπού

- Προετοιμασία του αλωνιού (καθαρισμός, πάτημα)
Το αλώνι είναι μια κυκλική επιφάνεια με δάπεδο στρωμένο με πέτρινες πλάκες ή χωρίς πλάκες, αλλά χωμάτινο (αργιλικόχωμα συμπιεσμένο), στο κέντρο του κύκλου είναι πακτωμένος ο κατα-

κόρυφος ξύλινος στυγερός ύψους ενός μέτρου.

- Μέσα στο αλώνι απλώνονταν όλα τα δεμάτια της θεμωνιάς και στη συνέχεια έμπαιναν για αλώνισμα τα άλογα (5-6 σε ζυγό) του βαλμά της περιοχής. Ο βαλμάς ήταν ιδιοκτήτης αλόγων και αναλάμβανε το αλώνισμα στη περιοχή. Στο χωριό μας δεν είχαμε βαλμάδες. Έρχονταν από Ρήχια, Κουπιά και χωριά του Κάμπου.
- Μετά το αλώνισμα ακολουθούσε το λίνισμα, για το διαχωρισμό του καρπού (σιτάρι ή κριθάρι), με το δικριάνι.

Τα άλογα έτρεχαν συνεχώς (σε ζυγό) κυκλικά, μέχρις ότου τα στάχια γίνονταν άχυρα και ο καρπός αποχωριζόταν τα στάχια. Μετά το αλώνισμα ακολουθούσε το λίνισμα, για το διαχωρισμό του καρπού (σιτάρι ή κριθάρι), με το δικριάνι. Προϋπόθεση του λίνισματος: ελαφρός αέρας. Με το δικριάνι ανυψώνονταν τα αλωνισμένα φρύγανα, ο αέρας παρέσυρε τα άχυρα και ο καρπός συγκεντρώνονταν στο αλώνι. Ήταν βασανιστική δουλειά, γιατί έπρεπε να πετύχεις αέρα κατάλληλης ταχύτητας, ώστε τα άχυρα να συγκεντρώνονταν στην άκρη του αλωνιού και να μην παρασυρόταν από τον αέρα μακριά σε διάφορες κατευθύνσεις.

Ο καρπός φορτωνόταν σε σακιά και μεταφερόταν στο σπίτι όπου αποθηκευόταν σε ξύλινα κασόνια. Τα άχυρα φορτώνονταν στα χωράφια και αποθηκευόταν στον Τζάρκο του σπιτιού.

Ήταν η κύρια τροφή του ζευγαριού (κάθε βράδυ ένα άτομο της οικογένειας γέμιζε το παχνί με άχυρο)

6ο Στάδιο: Άλεσμα καρπού σε νερόμυλους.

Κάθε νοικοκυριό είχε το ξύλινο κασόνι, που αποθήκευε το αλεύρι.

Νερόμυλοι (Αλευρόμυλοι), στο χωριό, που λειτουργούσαν μόνο τον Χειμώνα (τα ερείπια τους σώζονται σήμερα), ήταν δύο:

- Του Ξυνού (στον Αγιώργη)
  - Του Λαλά (στο Μπλότσιο)
- Τις άλλες εποχές που δεν λειτουργούσαν οι μύλοι του χωριού το άλεσμα γινόταν στους Μαρινιώτικους νερόμυλους (Βαρελά, Κουλού). Το κάθε νοικοκυριό προγραμματίζε με τους μυλωνάδες την ημέρα του αλέσματος και στη συνέχεια κάποιος από την οικογένεια μετέφερε με τα ζά του καρπό, τον παρέδιδε στο μυλωνά, παρέμενε στον νερόμυλο μέχρι να παραλάβει το αλεύρι και επέστρεψε στο χωριό (διάρκεια 2-3 ώρες). Γέμιζε το κασόνι αλεύρι για τις ανάγκες 2-3 μηνών.

7ο Στάδιο: Το καρβέλι

- Οι οικογένειες του χωριού ήταν πολυμελείς, από 8-12 άτομα. Το ψωμί ήταν η κύρια τροφή και σε πολλές περιπτώσεις η μοναδική.

- Κάθε βδομάδα ζύμωμα, για 10-12 καρβέλια και προπύρα.

- Το ζύμωμα σε μεγάλο σκαφίδι, το έκανε συνήθως η μάνα, και τον φούρνο έκαιγε η γιαγιά. Τα κλαριά για το φούρνο τα έφερναν τα παιδιά ή οι μεγάλοι από το δάσος του χωριού (πουρνάρια, γλαντινιές, τσάχαλα). Για να ετοιμασθεί το ζυμάρι, η μάνα ζύμωνε γονατιστή δύο ώρες.

Το ζυμάρι το έπλαθε σε καρβέλια και τα τοποθετούσε σε μεγάλη σανίδα, ή στο καπάκι κασονιού και τα σκέπαζε με ειδικό ύφασμα για ωρίμανση. Όταν η έμπειρη γιαγιά έβλεπε ότι ο φούρνος είχε πάρει την απαιτούμενη θερμοκρασία άρχιζε η τοποθέτηση των καρβελιών στο ξύλινο φτυάρι, η εισαγωγή τους μέσα στον φούρνο και το κλείσιμο του φούρνου με το σιδερένιο καπάκι. Όταν οι νοικοκυρές έβλεπαν ότι τα καρβέλια είχαν πάρει το χρώμα τους και ψηθεί, με το ειδικό φτυάρι τα έβγαζαν από το φούρνο και τα αποθήκευαν σε ειδικό ράφι (όρθια, σε σειρά).

Το ψήσιμο του ψωμιού ήταν ιεροτελεστία και ευχαρίστηση, το σπίτι γέμιζε μυρωδιές, Η προπύρα ήταν νοστιμότητα.

Έτσι όπως τον περιέγραψα, θυμάμαι τον αγώνα για το καρβέλι. Τους αγώνας δύσκολος, που απαιτούσε πολύ κόπο, ιδρώτα, είχε τους αγωνίες και στην διεξαγωγή του συμμετείχε όλη η οικογένεια. Αυτή η συμμετοχή έδωσε την οικογένεια σφιχτά, σκληρά γώγησε τα μέλη τους, τα

όπλισε με δύναμη και θέληση για να αντιμετωπίσουν τη ζωή, έδινε χαρά και ευτυχία τους οικογένειες του χωριού, και έφτιαχνε σωστούς (σεμνούς και δυνατούς) πολίτες.

Τους γραμμές αυτές τους έγραφα για:

- Να τιμήσω τους παλπούς ανθρώπους (Προγονείς, γονείς) ήρωες και ηρώιδες τους ζωής, που πάλεψαν, χωρίς να κιοτέψουν, για να εξασφαλίσουν το ψωμί τους οικογενείας τους, όλη τη χρονιά.
- Να μη ξεχαστούν αυτοί οι αγώνες για το ψωμί και η ιστορία τους να ενισχύσει το πολιτιστικό κεφάλαιο του χωριού τους.
- Να μάθει η σημερινή νεολαία τους πατρίδας τους την ιστορία, του αγώνα για "ένα καρβέλι ψωμί", εκείνα τα πέτρινα χρόνια, και να προετοιμασθεί για να αντιμετωπίσει τους δυσκολίες, που έρχονται τώρα από την απειλούμενη πτώχευση και στάση πληρωμών του Κράτους.

Υ.Γ.: Ελπίζω ότι οι φίλοι μου Θεοδωρής και Τάκης Παυλάκης, ιδιοκτήτες του αρτοποιείου ΑΠΙΔΙΑΣ, που παράγει ψωμί σε διαφορετικές συνθήκες, σαν πετυχημένοι επαγγελματίες θα μελετήσουν το σημερινό κόστος των άριστης ποιότητας προϊόντων τους και θα το "χαμηλώσουν" ανάλογα.

N.A.Δ

Ελληνικό Κογκρέσο του Κεμπέκ Και Λακωνικό Φόρουμ Μόντρεαλ

Μόντρεαλ, 1-6-11

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Προς τους απανταχού ομογενείς Λάκωνες, τους Λακωνικούς Συλλόγους και μέλη της Επιτροπής του Ιδρύματος Nick Pappas.

Αγαπητοί Συμπατριώτες Λάκωνες και φίλοι των Λακώνων.

Το Ελληνικό Κογκρέσο του Κεμπέκ με τη σθεναρή συμμετοχή του Λακωνικού Φόρουμ και Λακωνικών Συλλόγων του Μόντρεαλ, διοργανώνουν μία θαυμάσια συναυλία με μελοποιημένα ποιήματα του μεγάλου Λάκωνα ποιητή Νικηφόρου Βρεττάκου. Η μελοποίηση έχει γίνει από τον εξαιρετικό καλλιτέχνη μουσικοσυνθέτη Νικόλαο Καλίτση, και θα εκτελεστεί από την συμφωνική ορχήστρα της ΕΡΤ.

Η συναυλία θα πραγματοποιηθεί στην ιδιαίτερη πατρίδα μας Λακωνία και στην δοξαμένη Σπάρτη, στις 5 Αυγούστου 2011, 7:00 μ.μ. στο υπαίθριο Σαίνοπούλειο Αμφιθέατρο, που βρίσκεται 5 χιλιόμετρα έξω από την Σπάρτη στο δρόμο προς την Καλαμάτα.

Συνεπώς έχοντας υψηλό το αίσθημα σεβασμού προς τους ένδοξους προγόνους μας, αλλά και ανώτερη συναίσθηση ευθύνης προς τις σημερινές αλλά και τις ερχόμενες γενιές, στοχεύουμε ώστε η προαναφερόμενη συναυλία να σημειώσει τη μεγαλύτερη δυνατή επιτυχία ούτως ώστε οι έπαινοι και τα οφέλη να είναι ανάλογα για τους συμπατριώτες μας Λάκωνες.

Παράλληλα με τον πρωτοπόρο χορηγό της εκδήλωσης που είναι η Τράπεζα Πειραιώς, Λάκωνες του Μόντρεαλ και σύλλογοι τους μέσω δωρεών τους έχουν συγκεντρώσει περίπου \$20.000 και έχουν καλύψει το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων της συναυλίας.

Μέσω αυτής της ανακοίνωσής μας προσβλέπουμε και στην δική σας συμμετοχή και συνδρομή και είμαστε βέβαιοι ότι θα είναι ενθουσιώδης, αφού σίγουρα θα θέλατε και εσείς να επιτευχθούν οι στόχοι μας που είναι η προβολή του έργου του Νικηφόρου Βρεττάκου, και τα κέρδη από την εκδήλωση να είναι όσο το δυνατόν περισσότερα αφού μέρους τους θα δοθούν για την οικονομική ενίσχυση των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων της Ιεράς Μητρόπολης Μονεμβασίας και Σπάρτης που ακούραστα φροντίζει ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης κ.κ. Ευστάθιος και οι συνεργάτες του, μέρος τους θα δωριθούν στα Ημερήσια Σχολεία της Ελληνικής Κοινότητας Μείζονος Μοντρεάλ, όπου 1600 περίπου Ελληνόπουλα μαθαίνουν Ελληνικά και τις αξίες της Φυλής μας και μέρος τους θα προσφερθούν για την ενίσχυση του καλλιτεχνικού Ιδρύματος του Νικηφόρου Βρεττάκου, που αποβλέπει στην προβολή του έργου του.

Δια οποιανδήποτε πληροφορία ή συμμετοχή και συνδρομή σας, τηλεφωνήστε στον αριθμό (01130)- 6987799413 ή στο e-mail: pantelipappas@yahoo.com

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς για το Κογκρέσο του Κεμπέκ και το Λακωνικό Φόρουμ.

Παντελής Παπαμιχαλόπουλος
Αντιπρόεδρος του Κογκρέσου
Υπεύθ. Δ. Σχέσεων του Λακωνικού Forum

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΝ ΑΤΤΙΚΗ ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΩΝ «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ» ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2011

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Στα πλαίσια των καλοκαιρινών πολιτιστικών εκδηλώσεων που θα διοργανώσουν οι σύλλογοι Κρεμαστής και Αθηνών, στην Κρεμαστή, τον Αύγουστο του 2011 σας ενημερώνουμε ότι:

- 1) Την **Τετάρτη 17/8/2011** ο σύλλογος της Κρεμαστής «ο ΕΛΑΤΟΣ» διοργανώνει **αιμοδοσία** σε συνεργασία με το Γενικό Νοσοκομείο Σπάρτης. Η αιμοδοσία θα πραγματοποιηθεί το απόγευμα της 17^{ης} Αυγούστου στο κοινοτικό ιατρείο. Η συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων ατόμων στην αιμοδοσία κρίνεται απαραίτητη. Κατά τις περασμένες χρονιές η βοήθεια που παρείχε η τράπεζα αίματος των Κρεμαστιωτών, σε συγχωριανούς μας που το είχαν ανάγκη ήταν ανεκτίμητη. Για αυτό το λόγο καλούμε όλους όσους έχουν τη δυνατότητα να περάσουν από το κοινοτικό ιατρείο και να βοηθήσουν στη συλλογή αίματος. Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της αιμοδοσίας θα ακολουθήσει **ανοιχτή ομιλία**, οργανωμένη και από τους δύο συλλόγους, στον **προαύλιο χώρο της εκκλησίας** με θέματα που αφορούν το χωριό μας.
- 2) Την **Πέμπτη 18/8/2011** και ώρα 10:00πμ, ο σύλλογός μας «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ» θα διοργανώσει **γλέντι στον «Αη-Γιώργη»** με άφθονο κέφι και καλή διάθεση για να θυμηθούμε τις ομορφιές του τόπου μας. Σας περιμένουμε λοιπόν, με το κρασί σας, το σπιτικό σας φαγητό και τη διάθεσή σας να μας βοηθήσετε στο ψήσιμο του αρνιού και στο χορό.
- 3) Την **Παρασκευή 19/8/2011** και ώρα 21:00, οι σύλλογοι «Ο ΕΛΑΤΟΣ» και «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ», θα διοργανώσουν **εκδήλωση – γλέντι στην κάτω πλατεία** με θέμα «**Η ζωή στην Κρεμαστή τις προηγούμενες δεκαετίες**». Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης θα παρουσιαστούν φωτογραφίες σε βιντεοπροβολέα. Εν συνεχεία θα ακολουθήσει γλέντι με λαϊκή ορχήστρα όπου όλοι θα μπορούν να διασκεδάσουν και να χορέψουν.

Τα μέλη του Συλλόγου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τα άρθρα σας για την εφημερίδα, καθώς και ερωτήσεις – απορίες, παρατηρήσεις, μπορείτε να τα στέλνεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

opatriotis@hotmail.com

Κρεμαστιώτικη Λαϊκή Αρχιτεκτονική

Η Κρεμαστή ιδρύθηκε και άρχισε να κατοικείται κατά τα χρόνια της πρώτης Τουρκοκρατίας τον 16ο περίπου αιώνα από ανθρώπους κυνηγημένους από τον εχθρικό ζυγό

σμα μονόχωρο, δηλαδή χωρίς διαχωρισμό χώρων στο εσωτερικό του. Τυπικά μπορεί κανείς να πει ότι η χαμοκέλα χωρίζεται σε 2 μέρη, τον χώρο όπου ζουν οι άνθρω-

χει η μπλιόζα, μια υπερυψωμένη ξύλινη κατασκευή όπου τοποθετείτο το άχυρο για τα ζώα. Η πόρτα βρίσκεται στην πλαϊνή πλευρά του κτίσματος και το κατώφλι βγάζει στην

η εστία στον τοίχο της στενής πλευράς. Οι πρώτες εστίες δεν οδηγούσαν σε καμινάδα αλλά ο καπνός εξερχόταν στο περιβάλλον μέσω των κενών της στέγης μιας και η στέγη

άλλα παράθυρα όταν η μπλιόζα γινόταν ξύλινο πάτωμα και ενωνόταν με την γωνιά πάλι με μια υψομετρική διαφορά των 2-4 σκαλιών πιο πάνω αυτή την φορά από την

Κρεμαστή. Σπίτι με χαϊγάτι. Ο μισός λιακός στεγάζεται με τρίκλινη στέγη.

Η "Casarita" (Καζάρμα). Από τα παλιότερα σπίτια στην Κρεμαστή, της περιόδου της Τουρκοκρατίας, με χαρακτήρα οχυρού (με πολεμίστρες και αμπάρες στο κατώι).

και την τουρκική καταπίεση. Είναι σίγουρο ότι οι πρώτες οικίες δεν έφεραν την μορφή του δίπατου σπιτιού που κυριαρχεί από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι και σήμερα στην Κρεμαστή.

Οι πρώτες κατοικίες ήταν πολύ απλές και ονομάζονταν χαμοκέλες. Η χαμοκέλα ήταν ένα μακρόστενο ισόγειο κτί-

ποι που λέγεται γωνιά και τον χώρο που ζουν τα ζώα που λέγεται αχούρι. Είναι σχεδόν ισομερείς οι χώροι αυτοί. Η γωνιά είναι υψομετρικά λίγο πιο ψηλά από το αχούρι με μια διαφορά των 2-4 σκαλιών κι επίσης ένας χαμηλός τοίχος μισού μέτρου περίπου χωρίζει την γωνιά από το αχούρι. Στο αχούρι υπάρ-

γωνιά, στο σημείο ακριβώς όπου ξεκινούν τα σκαλιά για το αχούρι κι αυτό είναι λογικό διότι δεν έπρεπε τα ζώα να διασχίζουν τον χώρο διαμονής των ανθρώπων κι ούτε οι άνθρωποι να εισέρχονται στο χώρο τους αφού έχουν διασχίσει πρώτα τον χώρο των ζώων για λόγους υγιεινής. Στην γωνιά υπήρχε και

ήταν κεραμοσκεπής αλλά χωρίς λάσπη ανάμεσα στα κεραμίδια. Μεταγενέστερα δημιουργήθηκαν καμινάδες. Επίσης, υπάρχει ένα μικρό παράθυρο δίπλα από την πόρτα που πάλι αντιστοιχεί στον χώρο της γωνιάς. Γενικώς οι πρώτες χαμοκέλες δεν είχαν πολλά ανοίγματα. Μεταγενέστερα προστέθηκαν και

γωνιά. Κάτω από το πάτωμα βρίσκεται το αχούρι αυτή την φορά με δική του είσοδο ξεχωριστή από την είσοδο στην γωνιά. Άρα αντιλαμβανόμαστε ότι βρισκόμαστε στην περίοδο όπου υπάρχουν σαφείς διαχωρισμός κατοικίας ανθρώπων-ζώων. Όστόσο στην Κρεμαστή δεν εντοπίζονται αυτές οι «ανεπτυγμένες» χα-

μοκέλες όπως εντοπίζονται στα υπόλοιπα χωριά του Ζάρακα (και κυρίως σε Ρηχειά, Κουπιά, Γέρακα).

Το αμέσως επόμενο στάδιο είναι η δημιουργία, επέκταση και κυριαρχία του κλασσικού κρεμαστιώτικου δίπατου σπιτιού. Είναι κι αυτό μακρόστενο και έχει ισόγειο ή κατώ και έναν όροφο από πάνω, το ανώ.

Το ανώ αρχικά αποτελείται από 2 χώρους, την γωνιά και την σάλα στην οποία αντιστοιχεί και η πόρτα. Το κατώφλι οδηγεί ακριβώς στο σημείο όπου υπάρχει η πόρτα για την είσοδο στην γωνιά. Αργότερα χρησιμοποιήθηκε και τελικά επικράτησε το τετράγωνο ανώ. Οι τέσσερις χώροι είναι οι εξής: μπασιά, καμαρούλα, γωνιά, σάλα. Ουσιαστικά ο χώρος που καταλαμβάνει η γωνιά διατηρείται και ο χώρος της σάλας περιορίζεται μέσω του διαμελισμού του και την δημιουργία των δυο επιπλέον χώρων. Η σάλα καταλαμβάνει το μισό σπίτι και είναι το επίσημο δωμάτιο του σπιτιού όπου γίνονται όλες οι κοινωνικές εκδηλώσεις της οικογένειας (γάμοι, βαφτίσια, κηδείες, γιορτές, κλπ). Το δωμάτιο αυτό είναι ιδιαίτερα ευήλιο αφού έχει τουλάχιστον 4 παράθυρα και ανάλογα με το μέγεθος του σπιτιού μπορεί να προστεθεί ακόμα ένα. Δυο παράθυρα στην στενή πλευρά όπου βλέπει η όψη του σπιτιού και άλλα δύο στο πλάι, ένα από την μια και ένα από την απέναντι πλευρά. Εσοχές στους πλαϊνούς τοίχους δημιουργούν ντουλαπάκια. Το δάπεδο είναι ξύλινο και το λέγανε πάτωμα. Διαχωρίζεται από το υπόλοιπο σπίτι με ένα λεπτό τοίχο στο ύψος του τοί-

χου του σπιτιού, την μισάντρα που μπορεί να είναι είτε από λάσπη, είτε καλαμμένα, είτε από τάβλες. Οι επόμενοι δυο χώροι είναι οι δύο νέοι που προστέθηκαν, δηλαδή η μπασιά και η καμαρούλα. Η μπασιά είναι ο προθάλαμος του σπιτιού, ένας τετράγωνος χώρος που σε κάθε τοίχο του υπάρχει μια πόρτα. Η μία είναι η πόρτα εισόδου στο εσωτερικό του σπιτιού γενικώς, απέναντί της είναι η πόρτα που οδηγεί στην καμαρούλα και στα πλάγια υπάρχουν δυο πόρτες που οδηγούν η μιν μια στην σάλα και η δε άλλη στην γωνιά. Η καμαρούλα είναι ο χώρος που περικλείεται ανάμεσα στα χωρίσματα της γωνιάς και της σάλας και στο χωρίσμα της μπασιάς και του εξωτερικού τοίχου του σπιτιού, όπου υπάρχει ένα παράθυρο. Χρησιμοποιείται είτε για αποθήκευση αγαθών είτε για κατάκλιση. Η γωνιά βρίσκεται στην θέση αντιδιαμετρικά της σάλας. Στην στενή της πλευρά υπάρχει το τζάκι ή η παρεστιά με καμινάδα αυτή την φορά. Έχει 2 παράθυρα στις πλαϊνές πλευρές εκ των οποίων το ένα που βρίσκεται δίπλα στην πόρτα είναι συνήθως μικρότερο από τα υπόλοιπα παράθυρα του σπιτιού. Κάτω από το μεγάλο παράθυρο της γωνιάς υπάρχει συνήθως ο νεροχύτης και κάτω από το μικρό το κρεβάτι που κοιμούνται οι ηλικιωμένοι το σπιτιού, δηλαδή οι γονείς του άντρα εκτός αν ο άντρας είναι σόγαμπρος. Το δάπεδο είναι πέτρινο όπως επίσης και της καμαρούλας και της μπασιάς. Αποφεύγεται η χρήση ξύλινου πατώματος στην γωνιά λόγω κινδύνου πυρκαγιάς από το τζάκι το οποίο βρισκε-

ται στο ίδιο ύψος με το δάπεδο. Το ανώ επικοινωνεί με το κατώ με μια καταπακτή στο ξύλινο δάπεδο η οποία βρίσκεται μπροστά στην πόρτα της σάλας.

Το κατώ είναι ο χώρος αποθήκευσης αγαθών και γεννημάτων και ο χώρος στάβλισης των ζώων της οικογένειας. Είναι μονόχωρο αλλά ξεχωρίζουμε δυο ισομερείς διαμερίσματα στο κατώ που επηρεάζονται άμεσα από την διαμόρφωση του δαπέδου του ανωγιού. Δηλαδή ο ένας χώρος είναι ο χώρος κάτω από το ξύλινο πάτωμα στον οποίο αντιστοιχεί και η πόρτα του κατωγιού. Εδώ τοποθετούνται τα ζωντανά. Ο άλλος χώρος είναι ο χώρος κάτω από την γωνιά, την μπασιά και την καμαρούλα. Είναι μια τοξωτή κατασκευή που ονομάζεται καμάρα. Το πάνω μέρος της καμάρας είναι το πέτρινο δάπεδο του ανωγιού. Στην καμάρα τοποθετούνται τα κρασιά, τυριά, κρέατα και γενικότερα τα αγαθά του σπιτιού. Διαχωρίζεται από τον χώρο στάβλισης με χαμηλό πέτρινο τοίχο η ξύλινο φράχτη. Η καμάρα δεν έχει παράθυρα εκτός από σπάνιες περιπτώσεις όπου υπάρχει στο πίσω μέρος ένα μικρό παράθυρο και αυτό γίνεται όταν το σπίτι δεν βρίσκεται σε πλαγιά ώστε το πίσω μέρος του να είναι μέσα στη γη. Ο χώρος στάβλισης έχει παράθυρα συνήθως 1-2 είτε στο μπροστινό μέρος, είτε δίπλα στην πόρτα. Πολλά σπίτια ευπόρων κυρίως οικογενειών που είναι και πιο ψηλά και πιο μεγάλα έχουν κατώ το οποίο είναι όλο χτισμένο καμάρα. Πολλές φορές, κυρίως όταν το σπίτι βρισκόταν σε δημοσιά ή σε πλατεία,

το κατώ λαμβάνει άλλη λειτουργικότητα. Λειτουργεί ως καφενείο, ταβέρνα, μπακάλικό, εμπορικό, κλπ. Οπότε δεν κατοικούν ζώα και τα τρόφιμα συνήθως δεν αποθηκεύονται εκεί. Γι' αυτό πολλά σπίτια έχουν και υπόγειο με είσοδο από το κατώ μέσω καταπακτής και είτε είναι χτισμένο στο μοτίβο της καμάρας ή είναι σκεπασμένο με τάβλες, οι οποίες είναι τμήμα ξύλινου πατώματος του κατωγιού. Επιπλέον, υπάρχουν περισσότερα ανοίγματα ώστε το κατώ να λούζεται από φως. Δηλαδή στην όψη του σπιτιού τα παράθυρα αντικαθίστανται από δυο πόρτες ή μια πόρτα κι ένα παράθυρο ή μια πόρτα και δυο παράθυρα χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα παράθυρα στις πλαϊνές πλευρές εξαφανίζονται.

Η είσοδος στο ανώ γίνεται στην πρωταρχική μορφή με την βοήθεια ξύλινης σκάλας και στην συνέχεια με πέτρινη. Τελικά αναπτύχθηκε μια άλλη μορφή η οποία και κυριάρχησε στην Κρεμαστή και σε όλο γενικά τον Ζάρακα, το λιακό. Το λιακό μπορεί κανείς να πει ότι είναι η ανάπτυξη του πλατύσκαλου της πέτρινης σκάλας που οδηγεί στην πόρτα. Είναι ορθογώνια συνήθως κατασκευή που διευκολύνει την πρόσβαση στο σπίτι με μήκος ίσο περίπου με το μισό του υπόλοιπου σπιτιού. Το λιακό γωνιάζει στο σημείο όπου υπάρχει η πόρτα και είναι ένα είδος βεράντας με χαμηλό τοίχο 30-50 εκατοστά περιμετρικά. Ο ισόγειος χώρος του λιακού είναι συνήθως καμάρα, σε σπάνιες περιπτώσεις είναι σκεπασμένος με τάβλες. Χρησιμοποιείται είτε ως χώ-

ρος αποθήκευσης, στάβλισης ή ως στέρνα με το στόμιο στο πάνω μέρος του λιακού. Πολύ συχνή είναι και η χρήση του χαγιατιού, που είναι ουσιαστικά ένα σκεπασμένο λιακό. Η είσοδος στο χαγιατί γίνεται με την βοήθεια πέτρινης σκάλας και φέρει συνήθως ένα παράθυρο που βλέπει όπου βλέπει και η όψη του σπιτιού κι άλλο ένα στο πλάι της πόρτας. Πολλές φορές δεν είναι χτισμένο γύρω γύρω αλλά λείπει ο τοίχος στην πλευρά πάνω από την πόρτα του ισόγειου. Πολύ συχνό είναι και η επιμήκυνση του λιακού ως μπροστά ώστε να αποκτά ίδιο μήκος με το υπόλοιπο σπίτι. Ο ισόγειος χώρος της κατασκευής αυτής είναι τοξωτή καμάρα ανοικτή, όπου στο τέλος της είναι η πόρτα εισόδου στο κατώ και στο πλάι η πόρτα εισόδου στον ισόγειο χώρο του λιακού.

Η σκεπή είναι τρίριχτη με τάβλες, κεραμίδια και λάσπη. Η κατασκευή την στέγης συνοδεύεται με την χρήση μεγάλων ξύλινων δοκαριών που λέγονται τράβες. Βασικό στοιχείο του κρεμαστιώτικου σπιτιού είναι και ο θολωτός φούρνος είτε στο πίσω μέρος της οικίας είτε σε κάποιο σημείο της αυλής. Όσον αφορά την καλλωπιστική διάθεση, οι Κρεμαστιώτες έβαφαν την κορνίζα γύρω από τα παράθυρα και τις πόρτες με έντονο μπλε χρώμα, κάτι που σήμερα σπάνια βλέπουμε στα σπίτια του χωριού και πρέπει να επιστρέψει ώστε να αρχίσει το χωριό να λαμβάνει πάλι την λιτή κι απέριτη αλλά συνάμα μαγευτική ομορφιά του...

Νίκος Μπαριάμης

Κρεμαστή. Σπίτια με χαγιατία. Όλος ο λιακός σκεπάζεται με τετράκλινη στέγη.